

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الرحمن
علیه صاب

www.

www.

www.

www.

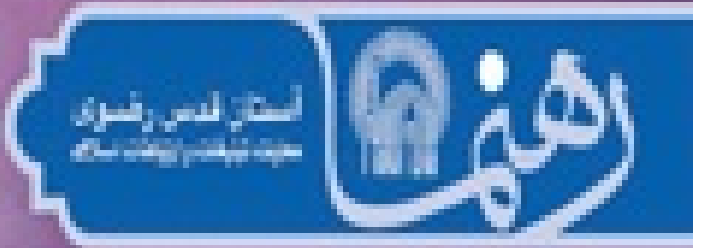
Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

علی محمدی اشکانی

حجاب از پیشینه تا پیامدها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۷۰ (حجاب از پیشینه تا پیامدها)

نویسنده:

علی محمدی آشنایی

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	رهنما ۷۰ (حجاب از پیشینه تا پیامدها)
۶	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۰	درآمد
۱۲	۱. شناخت واژه «حجاب»
۱۲	اشاره
۱۴	حجاب؛ از پیشینه تا پیامدها
۱۶	۲. پیشینه پوشش و حجاب
۲۲	۳. ریشه ها و علل رویکرد زنان به حجاب
۲۶	۴. پوشش، تحفه ای الهی؛ برهنگی، دام شیطان
۲۸	۵. حجاب در فرهنگ اسلامی
۳۴	۶. فلسفه حجاب
۳۶	۷. حجاب در قرآن کریم
۴۰	۸. حجاب در روایات
۴۴	۹. وظایف مردان در برابر حجاب
۴۷	۱۰. علل بی حجابی
۵۱	۱۱. پیامدهای ناگوار بدحجابی
۵۴	سخن پایانی
۵۶	برای مطالعه بیشتر
۵۸	درباره مرکز

مشخصات کتاب

سرشناسه : محمدی، علی، ۱۳۴۲ -، مقدمه نویس

عنوان و نام پدیدآور : حجاب: از پیشینه تا پیامدها / علی محمدی آشنایی؛ [به سفارش]: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر : مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۶۰ ص.

فروست : رهنما؛ ۷۰.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۴۳-۷

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامه.

موضوع : حجاب

موضوع : حجاب -- تاثیر

شناسه افزوده : آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده : موسسه انتشاراتی قدس رضوی

رده بندی کنگره : ۱۷/۲۳۰/BP/م۲۸۲ح۳ ۱۳۹۱

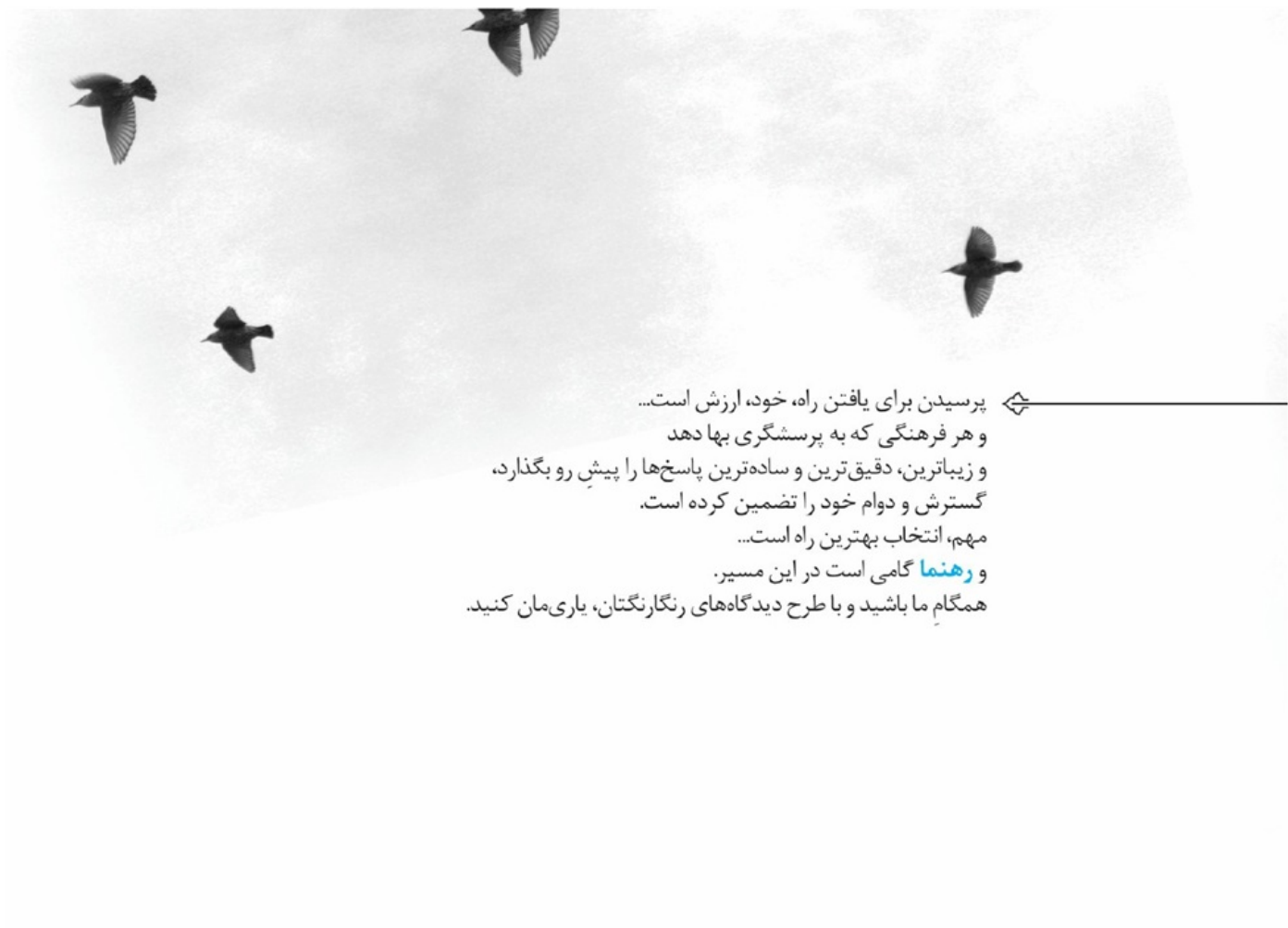
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۳۶

شماره کتابشناسی ملی : ۲۸۲۷۲۷۹

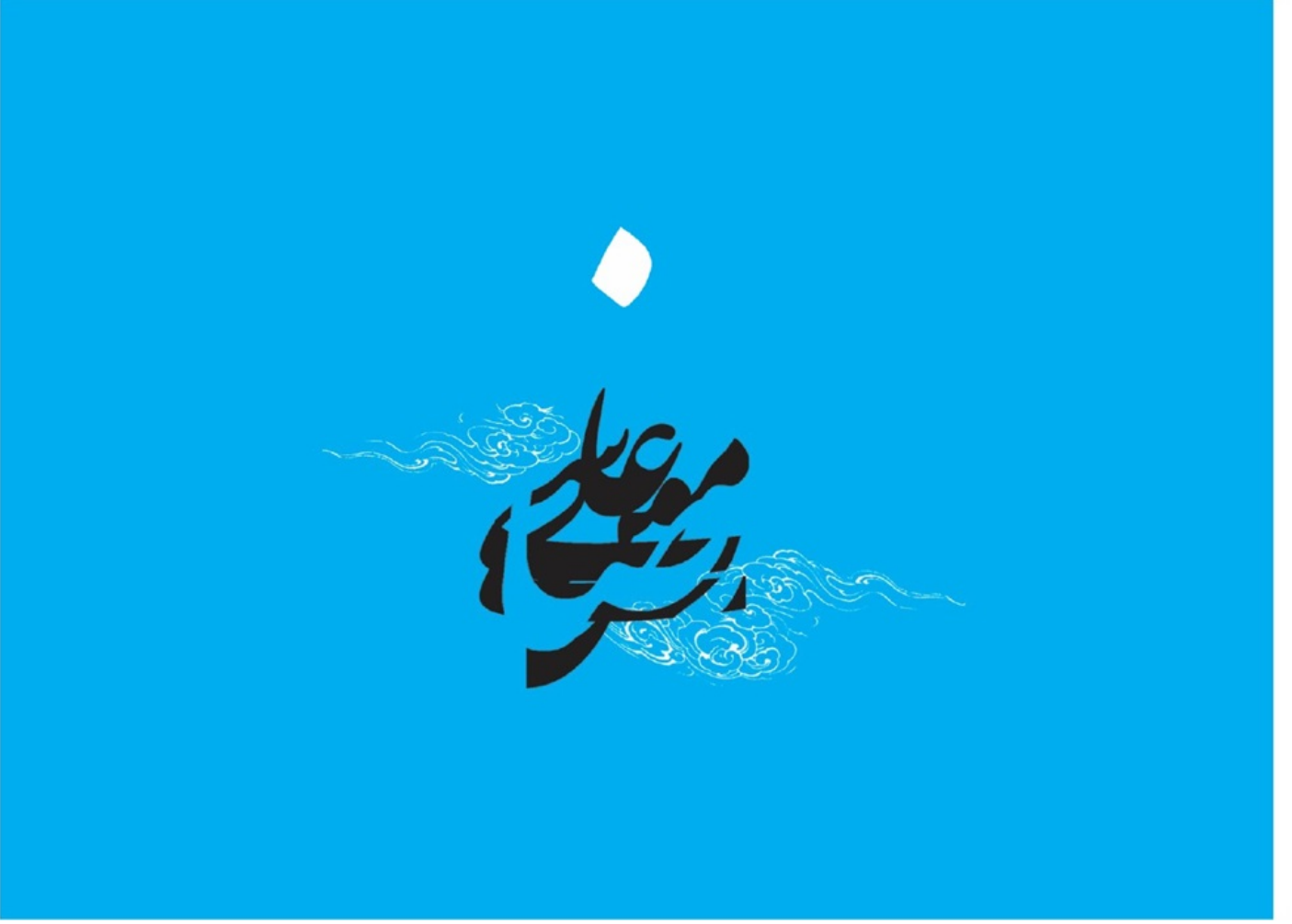
حجاب؛ از پیشینه تا پیامدها

ص: ۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

یکی از امتیازات انسان، در مقایسه با موجودات دیگر، تهیه پوشش مناسب برای اندام خویش است. لباس و پوشش از یک سو، انسان را از سرما و گرما و نیز برف و باران و آسیب های ناشی از آن حفظ می کند و از سوی دیگر، با پوشش جسم، آن را از نظرها پنهان می دارد و در حفظ عفت و شرم، به آدمی کمک می کند و از سوی سوم، به انسان آراستگی و زیبایی و وقار می بخشد.

اگرچه لباس و پوشاک نشان دهنده اندیشه و اراده آدمی و تجلی انتخاب اوست، بر بینش و اراده فردی و اجتماعی انسان ها نیز تأثیر می گذارد و می تواند زمینه ساز تعالی یا انحطاط فردی و اجتماعی آدمیان باشد.

گفتنی است پوشاندن جسم برای زنان، به دلایلی که در پی خواهد آمد، اهمیت بیشتری دارد. پوشش زنان را در فرهنگ اسلامی، «حجاب» گویند. برابر فرموده فقیهان مسلمان، حجاب

از واجبات، بلکه از ضروریات دین مبین اسلام است که در قرآن کریم و روایات پیامبر و اهل بیت مکرم او، به صراحت بیان شده است. براین اساس، هر کس با اسلام اندکی آشنا باشد، در واجب و لازم بودن حجاب در نزد مسلمانان، تردیدی نخواهد کرد.

نوشتاری که پیش رو دارید، برای آشنایی بیشتر شما زائران بارگاه ملکوتی ثامن الحجج، امام علی بن موسی الرضا تدوین شده است. امید است که زائران عزیز و گران قدر هشتمین اختر تابناک آسمان امامت و ولایت، با مطالعه این نوشتار، بتوانند با نگرشی ژرف تر، از آموزه های اهل بیت مطهر پیامبر اکرم پیروی کنند و خود و جامعه خویش و نسل آینده را در اندیشه و عمل، با معارف والای اسلامی در همه زمینه ها آشنا سازند.

ص: ۸

کلمه حجاب در لغت، به این معانی آمده است: پوشش، وسیله پوشش، پرده، حایل، منع کردن، نقابی که زنان چهره خود را بدان می پوشانند، روی بند و نیز چادری که زنان سر تا پای خود را با آن می پوشانند. در اصطلاح فقیهان مسلمان، حجاب به معنای «پوشش مخصوص زنان» است. البته در قدیم، فقها برای پوشش زنان، از واژه «ستر» استفاده می کرده اند.^(۱)

برخی، از همان آغاز، با نگرش بدبینانه به مسئله پوشش زنان، درباره حجاب اسلامی دچار برداشت های نادرست شده و پنداشته اند که حجاب اسلامی به معنای حبس و پشت پرده قرار گرفتن زنان است! بدون شک، چنین پنداری نادرست است؛ زیرا حجاب اسلامی هرگز

به معنای پرده نشینی و محروم بودن از حضور در صحنهٔ فعالیت های اجتماعی نیست؛ بلکه به معنای وجوب پوشش جسم و ممنوعیت خودآرایی زن درمقابل مردان بیگانه است.

ص: ۱۰

حجاب؛ از پیشینه تا پیامدها

پاسخ به پرسش های زیر دربارهٔ حجاب، وجههٔ همت نگارندهٔ این کتابچه بوده است:

۱. حجاب از کجا آمده است؟ آیا در تاریخ زندگی بشر، پیشینه ای دارد؟

۲. چه شد که جوامع غربی به سمت بی حجابی رفتند؟

۳. منابع قرآنی و روایی وجوب حجاب چیست؟

۴. بی حجابی ریشه در چه چیزهایی دارد و چه نتایجی در پی می آورد؟

۵. مردان در برابر حجاب چه وظایفی دارند؟

ص: ۵

۲. پیشینه پوشش و حجاب

براساس ظاهر آیات قرآن کریم، حضرت آدم و حوا در بهشت لباس و پوشش داشته اند؛ ولی بر اثر خوردن از درخت ممنوعه، آن را از دست دادند: «و آنگاه که آدم و حوا از آن درخت ممنوعه چشیدند، پوشش خود را از دست دادند و به سرعت با برگ درختان بهشتی، خود را پوشاندند.»^(۱)

پس از هبوط انسان به کره خاکی، از همان آغاز، هریک از زن و مرد کوشیده است تا پوشش مناسب خود را تهیه کند. آدمی، نخست با برگ درختان و سپس با پوست حیوانات و بعدها با دست بافت های خود، خویش را می پوشانده است. خوشبختانه با پیشرفت صنعت و دستیابی انسان به منابع و ابزار جدید، پوشش نیز از تغییرات تکاملی بهره مند شد و انسان به پوشاک متنوع و مناسب تری دست یافت.

ص: ۱۱

۱- اعراف، ۲۲، طه، ۱۲۱.

بنا به گواهی متون تاریخی، در اکثر قریب به اتفاق ملت‌ها و آیین‌های دینی جهان، حجاب در بین زنان معمول بوده است. حجاب در طول تاریخ، فرازونشیب‌های بسیاری را طی کرده و گاهی با اعمال سلیقه حاکمان یا متنفذان مذهبی تشدید یا تخفیف یافته است؛ ولی همواره در تاریخ حیات زنان، تداوم یافته و هیچ‌گاه به طور کامل، از میان رخت نبسته است. فرید وجدی، مؤلف کتاب *دائرةالمعارف قرن بیستم* در این باره می‌نویسد: «حجاب گرفتن زنان قدمتی طولانی دارد. برطبق نوشته *دائرةالمعارف لاروس*، زنان یونانی در دوره‌های گذشته، صورت‌ها و اندامشان را تا روی پا می‌پوشاندند.»^(۱) لباس ملی کشورها، دلیلی آشکار بر گستردگی حجاب در میان زنان است. اگر به لباس ملی کشورهای جهان بنگریم، حجاب و پوشش زن را در همه آن‌ها می‌بینیم.

بدین سان، بیشتر زنان کشورها و مذاهب مختلف، تا قبل از رنسانس، دارای حجاب بوده‌اند

ص: ۱۳

۱- *دائرةالمعارف قرن بیستم*، ج ۳، ص ۳۳۶.

ولی پس از رنسانس و انقلاب علمی و صنعتی مغرب زمین و به ویژه پس از جنگ جهانی دوم، به تدریج در اروپا، زمینه فرهنگی و اجتماعی بی‌حجابی زنان فراهم شد و با وقوع نهضت به اصطلاح «آزادی زنان»، کنار گذاشتن حجاب تشویق و تکریم شد. برابر گفته ویل دورانت، اندیشمند و مورخ معروف امریکایی: «واقعیت این بود که کارخانه داران بزرگ برای استفاده از نیروی کار ارزان قیمت زنان و امکان حضور آنان در محیط کار، تبلیغات وسیعی آغاز کردند. زنان نیز که از حقیقت امر ناآگاه بودند، برای دست یافتن به حقوق ازدست رفته خویش!، تلاش فراوانی نموده، موج جدیدی به وجود آوردند که نهضت زنان برای آزادی نامیده شد و درباره آن، تبلیغات وسیعی در جراید و مطبوعات انجام گرفت.»^(۱)

البته برخی از تاریخ نگاران تمدن بشری از وجود برخی اقوام بدوی که در آن‌ها مرد و زن

ص: ۱۴

۱- . ویل دورانت، لذات فلسفه، ص ۱۵۰.

هیچ گونه پوششی نداشته اند، نیز سخن به میان آورده اند؛ اما نمی توان و نباید آن را مبدأ تاریخ بی حجابی زنان قرار داد؛ زیرا این موارد، در تاریخ بشر بسیار نادر و کمیاب بوده است و در همان ایام، نزد بیشتر جوامع بشری، برهنگی زنان از نشانه های عقب افتادگی و بدوی بودن شمرده شده و پوشش زنان، علامت تمدن تلقی می شد.

براین اساس، از نظر تاریخی، موج جدید و شکل نوظهور بی حجابی از قرن نوزدهم آغاز شده است. متأسفانه دامنه این موج نامطلوب و انحرافی، کم کم کشورهای اسلامی را نیز فراگرفت. نخستین کشور اسلامی که به صورت رسمی اقدام به کشف حجاب بانوان کرد، افغانستان بود و دومین کشور، ترکیه. پس از سقوط دولت عثمانی، کمال آتاتورک در سال ۱۳۱۳ش فرمان منع حجاب زنان ترکیه را صادر کرد. سومین کشور نیز ایران بود: رضاخان پهلوی در ۱۷ دی ۱۳۱۴ کشف حجاب را به صورت رسمی اعلان و اجرا کرد.

بدین سان، تاریخ پوشش انسان و حجاب زنان، از زمان نخستین انسان ها، یعنی آدم و

حوا، آغاز شده و در دوران های مختلف، فرازونشیب های بسیاری طی کرده است. آغاز تاریخ بی حجابی را باید قرون اخیر و دوران پس از رنسانس دانست.

ص:۱۶

۳. ریشه ها و علل رویکرد زنان به حجاب

دانشمندان علوم مختلف، با تعابیر گوناگون به تبیین ریشه های حجاب پرداخته اند: برخی دانشمندان زیست شناس به وجود نوعی احساس حیای طبیعی در جنس ماده اشاره کرده اند^(۱) که می توان آن را منشأ طبیعی و غریزی پوشش و حجاب زنان دانست.

برخی از روان شناسان، با تأیید وجود عامل حیا در نهاد انسان، آن را در روی آوردن زنان به حجاب و پوشش مؤثر دانسته اند؛ ولی به عقیده برخی، همچون ویلیام جیمز، روان شناس معروف، حیا امری غریزی نیست، بلکه اکتسابی است: «زنان دریافته اند که دست و دل بازی مایه طعن و تحقیر است و این امر را به دختران خود یاد داده اند. خودداری از انبساط و امساک در بذل و بخشش، بهترین سلاح برای شکار مردان است. مرد جوان به دنبال چشمان پر از

ص: ۱۷

۱- . فخری، المرأه و فلسفه التناسلیات، ص ۲۷۸.

حیاست و بی آنکه بدانند، حس می کند که این خودداری ظریفانه، از یک لطف و دقت عالی خبر می دهد.»^(۱)

برخی از اندیشمندان و مفسران مسلمان، ریشه روی آوردن زنان به حجاب و پوشش را فطرت پاک و زیبای الهی و انسانی زن معرفی کرده اند. طبق آیات شریف قرآن و روایات، حضرت آدم و حوا بعد از خوردن میوه درخت ممنوعه، پوشش خود را از دست دادند؛ ولی بلافاصله و بدون فرمانی از جانب خداوند یا تذکری از سوی فرشته وحی یا یادآوری خود آنان به یکدیگر، با برگ درختان بهشتی خود را پوشاندند. این رویکرد، فطری بودن پوشش و اشتیاق درونی انسان به پوشش را اثبات می کند.

برخی از جامعه شناسان، حجاب و پوشش زن را مقتضای طبیعی جامعه بشری معرفی

ص: ۱۸

۱- دوران، پیشین، ص ۱۲۹.

کرده اند؛ برای نمونه، مُنتسکیو، جامعه شناس مشهور مغرب زمین، می نویسد: «از دست رفتن عفت زنان به قدری تأثیرات بد دارد و به اندازه ای نواقص و معایب تولید می کند و طوری روح مردم را فاسد می کند که اگر کشوری دچار آن گردد و این اصل مهم از بین برود، بدبختی های زیادی از آن ناشی می گردد. به خصوص در حکومت دموکراسی که از دست رفتن عفت، باعث بزرگ ترین بدبختی ها و مفاسد می شود؛ تاجایی که اساس حکومت را از بین خواهد برد؛ به همین دلیل، قانون گذاران خوب، عفت را توصیه می کنند و از زنان، وقار در اخلاق را توقع دارند. در جمهوری، نه تنها اخلاق فاسد، بلکه تظاهر به فساد اخلاق و سبکی را نیز منع کرده اند؛ زیرا عشوهِ گری و طنازی که از بیکاری زن ها ناشی می شود، نتیجه اش آن است که قبل از آنکه خود زن ها را فاسد کند، دیگران را فاسد می نماید.»^(۱)

ص: ۱۹

۱- . منتسکیو، روح القوانين، ترجمه علی اکبر مهتدی، ص ۳۲۵.

آندره موروا در کتاب فرانسه چرا شکست خورد؟، همچنین مارشال پتن، سردار نظامی فرانسه، می گویند: «بزرگ ترین دلیل شکست ما، فرورفتن در گرداب های شهوت و ابتلا به تن پروری و عیاشی بود.»^(۱) بدین سان، جامعه شناسان، حجاب و پوشش زن را انتظار همه جوامع بشری از او معرفی می کنند و می گویند که خردمندان و مصلحان جامعه بشری برای تأمین سعادت جامعه، حجاب را لازم شمرده اند

ص: ۲۰

۱- سید عبدالحسین دستغیب، گناهان کبیره، ص ۲۱۳.

۴. پوشش، تحفه ای الهی؛ برهنگی، دام شیطان

بی شک، آفرینش لباس و پوشش، به تناسب ویژگی های روحی و جسمی بشر و روی آوردن فطری انسان به آن، یکی از نعمت ها و هدایای بی بدیل خداوند محسوب می شود. قرآن کریم درباره آفرینش لباس چنین می فرماید: «ای فرزندان آدم، برای شما لباسی فرو فرستادیم که اندام شما را می پوشاند و مایه زینت شماس است و لباس تقوا بهتر است. این، از آیات خداوند است؛ باشد که متذکر شوید.»^(۱)

قرآن کریم برهنگی و کنار گذاشتن لباس را مخالف فطرت بشر و دامی شیطانی معرفی می کند و انسان ها را از فروافتادن در چنین دامی، برحذر می دارد. در سوره اعراف می خوانیم: «ای فرزندان آدم، مبادا شما را شیطان بفریبد؛ آن چنان که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون

ص: ۲۱

راند و لباسشان را از تنشان بیرون آورد تا عورتشان را به آن‌ها بنمایاند. همانا شیطان و گروه وابسته به او، شما را از جایی می‌بینند که شما آن‌ها را نمی‌بینید. ما شیاطین را دوستان کسانی قرار دادیم که ایمان نمی‌آورند.» (۱)

ص: ۲۲

۱- اعراف، ۲۷.

بدون تردید، فرهنگ، آداب و رسوم، نوع و کیفیت لباس زنان و مردان در هر جامعه، نشان دهنده نوع جهان بینی و بیانگر ارزش های حاکم بر آن جامعه است و مبانی فکری و چگونگی اندیشه افراد آن جامعه را نشان می دهد. به تعبیر شهید مطهری: «هر مسلک و فلسفه زندگی، خواه ناخواه بر نوعی اعتقاد و بینش و ارزیابی درباره هستی و بر نوعی تفسیر و تحلیل از جهان و انسان مبتنی است.»

جهان بینی و انسان شناسی هر فرهنگ و مکتب، نقش اساسی و مهمی در انتخاب نوع و کیفیت پوشش و حجاب دارد. با عنایت به آنکه نگرش جوامع مختلف به جهان و انسان، با یکدیگر متفاوت است، نوع پوشش و لباس زنان جوامع مختلف نیز با هم تفاوت دارد.

برای نمونه، در بینش نوین غرب، جایگاه والای انسان در جهان هستی در معرض تردید و انکار قرار

گرفته است و انسان، مجموعه ای از غرایز و کشش ها و تمایلات مادی تعریف شده است. در این نگرش واژگونه که هدف و غایت انسان، تأمین رفاه و دستیابی به لذت بیشتر جسمانی است، بی حجابی و نیمه برهنگی نیز تشویق می شود.

اکنون این پرسش مطرح می شود که نگرش اسلام به حجاب چیست؟ به تعبیر دیگر، چرا در فرهنگ اسلامی، حجاب بر زنان واجب شمرده شده است؟ در پاسخ به این پرسش می توان گفت که براساس جهان بینی ادیان الهی، انسان خلیفه خداوند و مرکز و محور جهان هستی است و حیات او در جهان آخرت نیز ادامه دارد. خداوند، انسان را بیهوده نیافریده و او را رها نکرده است. در این دیدگاه، رسالت انسان کسب معرفت و بندگی خداوند، تهذیب نفس و اصلاح جامعه بشری است؛ بنابراین باید جسم زن و چشم مرد پوشیده باشد تا غرایز حیوانی آنان مهار و کنترل شده و استعدادهای معنوی و عقلانی آنان در پرتوی رهیافت های فطرت و هدایت های وحی، شکوفا شود. در تفکر اسلامی، پوشیدن لباس کامل و حجاب جسمانی زن

برای آن است که حریم و کرامت انسانی او حفظ شود تا رشد عقلی و شکوفایی استعدادهایش میسر شده، وقتش صرف خودآرایی نشود.

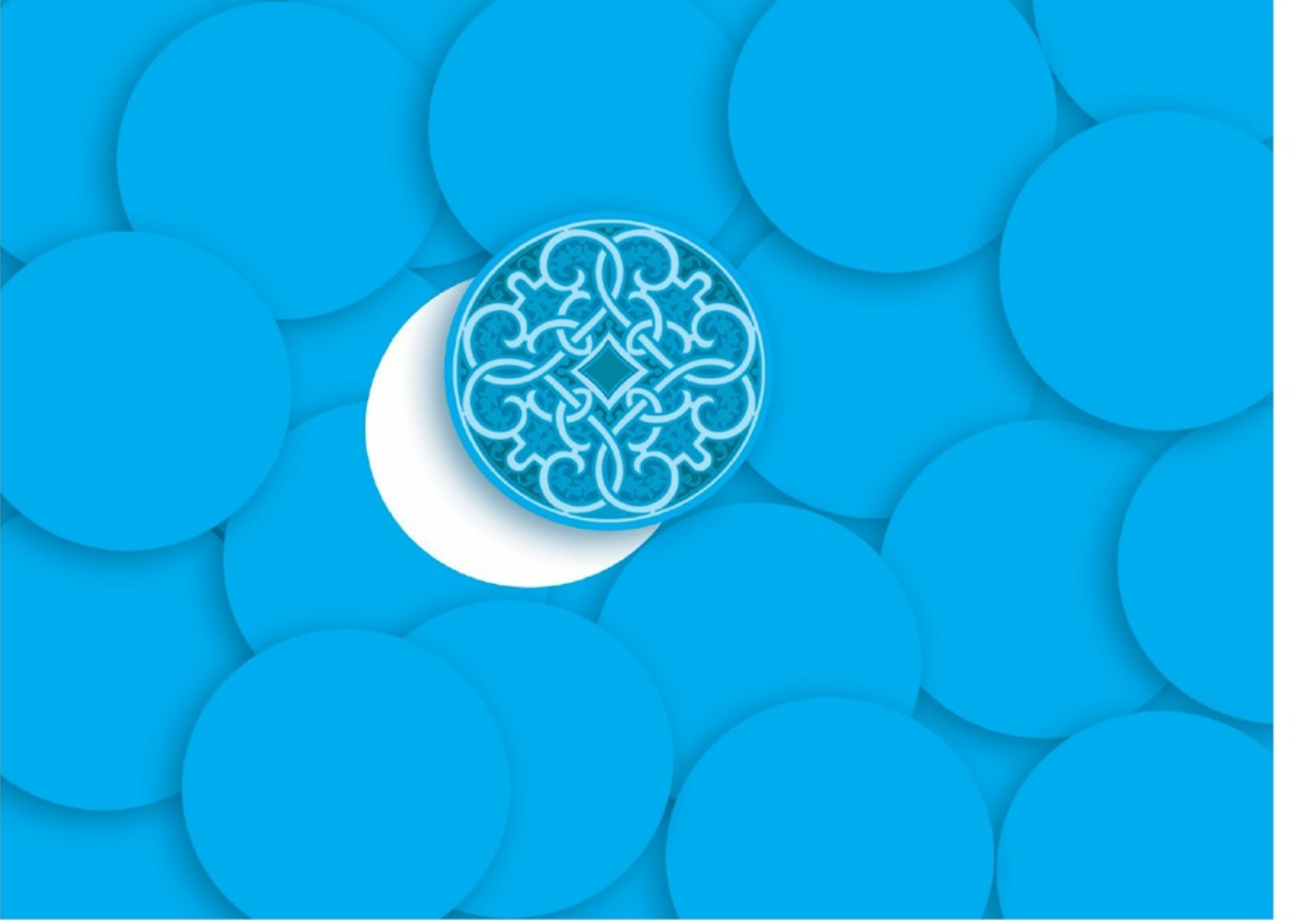
به راستی، مگر زن خودبه خود تابلوی بسیار زیبای آفرینش نیست؟ مگر خداوند آفرینشگر، زن را پر از رمز و راز و سرشار از مهر و ایشار و پاکی و عفاف، به جهان هستی ارائه نکرده است؟ مگر زن، مظهر بدیع همه زیبایی های طبیعت، بلکه تجلی صفات جمال الهی نیست؟ مگر او نمونه اعلا- و مثال کامل تمام رنگ های گوناگون و الحان خوش صدا و رنگ و رایحه معطر همه گل ها نیست؟ پس چرا برخی او را به خودنمایی و طنازی برای نامحرمان و بیگانگان فرامی خوانند؟

براساس بینش اسلامی، اگر زن از ارزش های والای گوهر وجود خویش آگاه شود و بدین نکته معرفت یابد که خداوند به او محبوبیت ذاتی و مطلوبیت طبیعی بخشیده است و او را منبعی الهام بخش برای زیبایی ها قرار داده است، هرگز خود را نیازمند طلا و نقره و لباس و رنگ

نمی بیند تا به وسیله آن ها، خود را بیاراید. انتخاب شدن توسط انسان است که معیار و ملاک زیبایی و ارزش اشیای دیگر است؛ نه اینکه ملاک و معیار زیبایی و ارزش انسان، پوشیدن نوعی خاص از لباس و دربرکردن اشیای زینتی باشد. آری، براساس جهان بینی اسلامی، مسئولیت زن خطیرتر و بس والاتر از آن است که در برابر مردان بیگانه به آرایش و خودنمایی پردازد و زیبایی های بدن خود را برای نامحرمان به تماشا بگذارد.

البته خداوند متعال، در کنار حیا و عفت فطری و همراه با گرایش و اشتیاق درونی زنان به حیا و عفاف، به زنان غریزه خودآرایی و زیبایی گرایی نیز بخشیده و در وجود آنان، تمایل به آرایش و زیباسازی خویشان را نیز قرار داده است تا زنان به وسیله آرایش و زینت کردن، بر جذابیت خود برای همسرشان بیفزایند و محیط خانه و خانواده خود را گرمای بیشتری بخشند. به همین دلیل، برابر دستورهای اسلامی، آرایش زنان در محیط خانواده و به ویژه برای همسر، پاداش معنوی دارد.

آری، برای زنان، نیکو و بلکه مستحب است که درون خانه، زیباترین لباس را در بر کرده، خود را برای همسرشان به صورت مناسبی آرایش کنند؛ چنان که نیکوست زن برای نماز از لباس پاکیزه و زیبا استفاده کند. ولی نشان دادن این زیبایی ها و آرایش ها به مردان بیگانه، افزون بر آنکه برای جامعه، فسادانگیز و برای زنان، خطر آفرین است، خداوند نیز آن ها را نهی کرده و حرام شمرده است. زنان باید در همه حالات، از نشان دادن آرایش و زیبایی های خود به نامحرمان، اجتناب ورزند.

در فرهنگ اسلامی، واجب شدن هر چیز به سبب مصلحت‌ها و آثار و فواید دنیوی و اخروی آن است؛ چنان‌که حرام ساختن چیزی، به دلیل ضرر و زیان‌های فردی و اجتماعی آن است. براین اساس، حجابِ مدنظر اسلام، دارای مصالح و فواید و آثار بسیاری است که می‌توان مجموع آن‌ها را فلسفه حجاب اسلامی دانست: حجاب، عامل کمال یافتن شخصیت زن، سبب تعادل و هدایت‌غرایز، سنگر تهذیب و خودسازی، عامل ایجاد آرامش روانی، تأمین‌کننده امنیت فردی، موجب سلامتی جسمانی، افزایش جذابیت، راه حفظ و تداوم زیبایی زن، عامل استحکام پیوند خانوادگی، استواری جامعه بشری، احیای ارزش‌های متعالی و راه ایفای رسالت اجتماعی زنان است.

در طرف مقابل، بی‌حجابی عامل سقوط شخصیت زن، سبب ایجاد بیماری‌های روانی، اشاعه بیماری‌های جسمی، فروپاشی نهاد خانواده، کاهش جذابیت و زیبایی زنان، ازبین رفتن

امنیت فردی آنان و در نتیجه، عامل سقوط جوامع بشری است.

این نکات، نه صرفاً ادعا، بلکه واقعیت‌هایی است که در کشورهای جهان تجربه شده و به صورت آمارهای رسمی، ارائه و ثبت شده است و خوشبختانه، امکان مشاهده آن‌ها در رسانه‌های مختلف و سایت‌های اینترنتی وجود دارد. براساس این واقعیت‌ها که در جهان نیز تجربه شده‌اند، اگر انسان‌ها و به ویژه ما مسلمانان، درباره‌ی فواید حجاب خردمندانه بیندیشیم و در زیان‌های فراوان بی‌حجابی تأمل کنیم، حتی اگر فرمان خداوند و دستور دینی نبود، بدون تردید، رعایت حجاب کامل را برمی‌گزیدیم و با جدیت بیشتری از بدحجابی دوری می‌کردیم؛ چه رسد به آنکه این همه در قرآن و روایات بر رعایت حجاب کامل تأکید شده است.

ص: ۳۰

در قرآن کریم به طور صریح چند آیه دربارهٔ وجوب حجاب و حد و کیفیت آن نازل شده است که ترجمهٔ آن ها را ذکر می کنیم:

۱.۷. به مردان مؤمن بگو که چشم های خود را فرو پوشند و دامان خویش را [از گناه] نگاه دارند. این عمل برای ایشان پاکیزه تر است. همانا خداوند به آنچه انجام می دهند، آگاه است. به بانوان باایمان بگو که چشم های خود را فرو پوشانند و دامان خود را [از گناه] نگاه دارند و زینت های خود را جز آن مقداری که ظاهر است، آشکار نسازند، مگر برای: شوهر، پدر، پدر شوهر، پسر، پسر همسران، برادر، پسر برادر، پسرخواهر، زنان هم کیش، کنیزان، مردان سفیھی که تمایلی به زنان ندارند، کودکانی که از امور جنسی بی اطلاع اند (غیرممیز). [همچنین،] پای خود را آن چنان بر زمین نکوبند که زینت های پنهانشان آشکار شود. و همگی به سوی خداوند

توبه کنید، ای مؤمنان، باشد که رستگار شوید. (۱)

براساس این آیه شریفه قرآن کریم، زنان باید در جامعه به گونه ای راه بروند و از کفش هایی استفاده کنند که موجب جلب توجه نامحرمان نشوند. بدین سان، رواج کفش هایی که هنگام راه رفتن، صدا تولید می کند، در میان زنان کشورهای مسلمان و به ویژه در بین زنان نجیب و باایمان ایرانی که آموزگار پاکی و عفاف و حجاب اند، بسیار جای تعجب و شگفتی است؟

۲.۷. ای پیامبر، به همسران و دخترانت و بانوان باایمان بگو: بر خویشتن از روپوش های خود فرو گذارند. این، به آنکه شناخته شوند، نزدیک تر است؛ پس آزار نشوند. خداوند آمرزنده مهربان است. (۲)

در تفسیر علی بن ابراهیم در شأن نزول این آیه چنین آمده است: «آن ایام، زنان مسلمان به

ص: ۳۲

۱- . نور، ۳۱.

۲- . احزاب، ۵۹.

مسجد می رفتند و پشت سر پیامبر نماز می گزاردند. هنگام شب، موقعی که برای نماز مغرب و عشا می رفتند، بعضی از جوانان هرزه و اوباش بر سر راه آن ها می نشستند و با مزاح و سخنان ناروا، آن ها را آزار می دادند و مزاحم می شدند. آیه بالا نازل شد و به آن ها دستور داد که حجاب خود را به طور کامل رعایت کنند، تا به خوبی شناخته نشوند و کسی بهانه مزاحمت پیدا نکند.

۳.۷. ای زنان پیامبر، شما همانند دیگر زنان نیستید. اگر تقوا دارید، پس هرگز نرم و نازک [با مردان] سخن مگویید، تا آن که در دلش بیماری است، به طمع افتد؛ بلکه نیکو سخن بگویید و خانه را منزلگاه خویش قرار دهید و هرگز مانند دوره جاهلیت نخستین، آرایش و خودنمایی نکنید. (۱)

براساس این آیه، زنان باید به هنگام سخن گفتن با نامحرمان، مواظب گفته های خود باشند. متین و استوار و خوب سخن بگویند و از طنز و ناز و کرشمه کردن درمقابل نامحرمان بپرهیزند.

ص: ۳۳

۴.۷. هنگامی که چیزی از وسایل زندگی به عاریت از آن‌ها (همسران پیامبر) می‌خواهید، از پشت پرده بخواهید؛ این کار، برای دل‌های شما و دل‌های آنان پاک‌تر است. (۱)

براساس این آیه، زنان و مردان باید از اختلاط و درهم آمیختن‌های بدون ضرورت، دوری‌گزینند و در روابط محرم و نامحرم، حریم زنان را پاس دارند.

ص: ۳۴

۱- احزاب، ۵۳.

۸. حجاب در روایات

افزون بر آیات قرآن، در روایات اسلامی نیز درباره پوشش زنان نکات مهمی مطرح شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱.۸. ضرورت پوشش کامل: روزی اسماء، دختر ابوبکر که خواهر همسر پیامبر محسوب می‌شد، با جامه بدن نما و نازکی به خانه پیامبر آمد. پیامبر روی خود را از او برگرداندند و فرمودند: «ای اسماء، زن وقتی به حد بلوغ رسید، نباید جایی از بدن و اندامش دیده شود، مگر صورت و دست‌ها» (۱)

۲.۸. نهی از آرایش و استعمال عطر در خارج از خانه: پیامبر از اینکه زنی خود را برای دیگران بیاراید نهی کرده و فرموده اند: «اگر زنی خود را برای غیرشوهرش آرایش کرد، لازم

ص: ۳۵

۱- سنن ابی داود، ج ۲، ص ۳۸۳.

است خداوند او را با آتش بسوزاند.»^(۱)

۳.۸. لزوم حفظ حریم مرد و زن: روزی رسول خدا دیدند که مردان و زنان با همدیگر از مسجد بیرون می آیند و با هم مخلوط می شوند. به زن ها خطاب کردند: «بهتر این است که شما صبر کنید تا مردها بروند: آن ها از وسط و شما از کنار.»^(۲) همچنین روزی رسول خدا به یکی از درهای مسجد نبوی اشاره کردند و فرمودند: «چه خوب است این در را به زن ها اختصاص دهیم.»^(۳) این سخن ایشان بلافاصله عملی شد و همان در، برای ورود زنان به مسجد اختصاص یافت و «باب النساء» نام گرفت.

۴.۸. ممنوعیت دست دادن با نامحرم: پیامبر فرمودند: «هرکس با زنی که محرم او

ص: ۳۶

۱- . بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۲۴۳.

۲- . سنن ابی داود، ج ۲، ص ۶۸۵.

۳- . همان، ج ۱، ص ۱۰۹.

نیست، مصافحه کند غضب حق تعالی را برای خود خریده است.»^(۱)

۵.۸. دوری از شباهت با مردان: پیامبر فرمودند: «خداوند مردانی که شبیه زنان می شوند و زنانی که خود را شبیه مردان می کنند، لعنت کرده است.»^(۲) امام باقر در ضمن حدیثی فرمودند: «جایز نیست که زن، خود را شبیه مرد کند؛ زیرا پیامبر مردانی که شبیه زنان می شوند و نیز زنانی که خود را شبیه مردان می کنند، لعنت کرده است.»^(۳)

۶.۸. بی حجابی، عامل فساد و تباهی: امام رضا فرمودند: «نگاه به موی زنان شوهردار و بدون شوهر، حرام است؛ چون موجب برانگیختن و تحریک مردان می شود و آنان را به فساد و

ص: ۳۷

۱- . وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۴۲.

۲- . بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۲۸۵.

۳- . وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۶۳.

کارهای حرام می کشاند؛ همین طور است هر آنچه شبیه مو باشد و موجب تحریک مردان شود.»^(۱)

بدون تردید، خواهران زائر عزیز و گران قدری که خداوند توفیق تشریف به شهر مشهد و صحن امام رضا را نصیب آنان ساخته است، برای جلب رضای خداوند، این سخن امام هشتم را ارج می نهند و مراقب هستند تا مو یا زیورآلات آنان نمایان نشود؛ چنان که برادران زائر عزیز و گران قدر آن حضرت، مراقب چشمان خود هستند و از نگاه به نامحرمان پرهیز می کنند تا ان شاءالله با زیارتی مقبول به وطن خود باز گردند.

۷.۸. عفت ورزیدن، برترین عبادت: امام علی فرمودند: «برترین عبادت، عفاف ورزیدن است.»^(۲)

ص: ۳۸

۱- . علل الشرایع، ج ۲، ص ۵۶۵.

۲- . الکافی، ج ۲، ص ۴۶۸.

۹. وظایف مردان در برابر حجاب

در قرآن و روایات، علاوه بر دستورهایی که دربارهٔ حفظ حجاب و پرهیز از خودآرایی زنان آمده است، مسئولیت هایی نیز به مردان واگذار شده است که در ادامه به آن ها اشاره می کنیم:

۱.۹. باغیرت بودن: پروردگار عالم غیرتمند است و انسان غیرتمند را دوست دارد. (۱) امام صادق می فرمایند: «مردی که غیرت ندارد، انسانی است که قلبش وارونه است.» (۲)

۲.۹. هدایت و کنترل همسر و دختران: خداوند در قرآن می فرماید: «خود و خانوادهٔ خویش را از آتش جهنم دور کنید؛ آتشی که هیزمش مردمان و سنگ ها هستند.» (۳) این، یعنی مسئولیت هدایت خانواده نیز به عهدهٔ شماست.

ص: ۳۹

۱- نهج الفصاحه، ص ۱۴۳.

۲- وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۰۸.

۳- تحریم، ۶.

۳.۹. عفت ورزی با زنان مردم: پیامبر فرمودند: «در برابر زنان مردم عقیف باشید تا زنان شما عقیف بمانند.»^(۱)

۴.۹. دوری از چشم چرانی: چشم چرانی نوعی تشویق عملی برای زنان لایبالی محسوب می شود. امام صادق می فرمایند: «چشم چرانی تیری مسموم از تیرهای شیطان است؛ چه بسا نگاهی که حسرت های طولانی را در پی دارد.»^(۲)

ص: ۴۱

۱- . وسایل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۳۸ و ۱۴۱.

۲- . همان.

۱۰. علل بی حجابی

با آنکه نهاد پاک و سرشت الهی و انسانی زنان، اشتیاق فراوانی به حجاب و پوشش دارد و همه ادیان الهی نیز زنان را به رعایت حجاب کامل فراخوانده اند، متأسفانه برخی از زنان در رعایت حجاب کوتاهی می کنند. دانشمندان علت این کوتاهی ها را چنین برشمرده اند:

۱.۱۰. غریزه خودآرایی زنان: فطرت و نهاد پاک زن، به پوشش و حجاب در نزد بیگانگان گرایش دارد؛ ولی نظام تکوین برای استحکام کانون خانواده، غریزه خودآرایی و جلوه نمایی را در طبیعت زن قرار داده است. استفاده نابجا از غریزه خودآرایی و جلوه نمایی، باعث شده است برخی از زنان به جای آنکه خود را در خانه بیارایند، در جامعه با وضع نامناسب ظاهر می شوند.

۲.۱۰. پیشرو جلوه دادن فرهنگ نیمه برهنگی: در برابر سخت گیری های کلیسای قرون وسطی، پس از وقوع رنسانس غرب، دیدگاه های جدیدی مطرح شد که موجب سرباززدن

از احکام سخت گیرانه کلیسا دربارهٔ حجاب شد. به سبب آنکه زنان مغرب زمین حجاب را کنار نهاده اند، متأسفانه برخی زنان کشورهای شرقی و اسلامی چنین می پندارند که فرهنگ بدحجابی و نیمه برهنگی، فرهنگی متجدد و متمدن و پیشرو است؛ لذا به تقلید از آن ها، به بدحجابی روی آورده و با وضعی نامناسب در جوامع اسلامی ظاهر می شوند.

۳۱۰. سودجویی کارخانه داران، پس از انقلاب صنعتی: برابر شواهد تاریخی، پس از انقلاب صنعتی، در انگلستان پیدا کردن شغل برای مردان دشوار شد؛ چون اعلان ها از آنان می خواستند که زنان و کودکان خود را به کارخانه ها بفرستند! به این دلیل که حجاب مانع کار زنان در کارخانه ها بود، کارخانه داران آن ها را به بی حجابی تشویق می کردند و به تدریج این امر بین همهٔ زنان گسترش یافت.

ویل دورانت فیلسوف معروف آمریکایی در کتاب لذات فلسفه می نویسد: «چون زنان کارگران ارزان تری بودند، کارفرمایان، آنان را بر مردان سرکش سنگین قیمت، ترجیح می دادند!

کسانی که ناآگاهانه برای خانه براندازی توطئه کردند، کارخانه داران وطن پرست قرن نوزدهم انگلستان بودند.»^(۱)

۴.۱۰. وقوع جنگ جهانی دوم: جنگ جهانی دوم پیامدهای منفی بسیاری داشت که یکی از آن ها گسترش فرهنگ بی حجابی در میان زنان بود.

۵.۱۰. ایجاد و توسعه بازار مصرف: پس از دستیابی انسان به کارخانه هایی که وسایل مصرفی را به صورت انبوه تولید می کرد، باید بازار مصرف آن نیز ایجاد می شد؛ بنابراین بی حجابی و مدگرایی در میان زنان رواج داده شد تا تنوع طلبی مصرفی در میان زنان پدید آید و آنان به عنوان مصرف کنندگان اصلی، باعث توسعه بازار مصرف شوند.

۶.۱۰. تهاجم فرهنگی غرب و خودباختگی کشورها: فرانتس فانون می نویسد که غرب برای

ص: ۴۴

۱- دوران، پیشین، ص ۱۵۱.

تسلط بر کشورهای مسلمان، به این دستور قدیمی عمل کرده است: «زن ها را در دست بگیریم؛ همه چیز به دنبال آن خواهد آمد.» کشفیات جدید جامعه شناسان، فقط به آن فرمول قدیمی، روش خاص علمی بخشیده است. (۱)

ص: ۴۵

۱- . نک: سال پنجم انقلاب الجزایر.

۱۱. پیامدهای ناگوار بدحجابی

بدحجابی نتایج و آثار منفی بسیاری دارد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱.۱۱. سقوط شخصیت انسانی زن: زن با عرضه زیبایی‌های خود به افراد، از شخصیت انسانی خود می‌کاهد؛ زیرا هرچه دستیابی به زن و بهره بردن جسمی از زیبایی‌های او آسان‌تر شود، از ابهت و عظمت زن کاسته می‌شود.

۲.۱۱. افزایش التهاب و بیماری‌های روانی: با بی‌حجابی زنان، بدون شک غرایز شهوانی بیشتر تحریک می‌شود. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تحریک غرایز که ارضای آن‌ها در همه موارد ممکن نیست، موجب ایجاد بیماری‌های جسمی و روانی می‌شود. براین اساس، بی‌حجابی موجب افزایش بیماری‌هاست.

۳.۱۱. کاهش جذابیت زنان: عرضه زیبایی‌های زن در جامعه، از جذابیت آنان می‌کاهد و

در نتیجه، اشتیاق لازم به جنس مخالف از میان می رود.

۴.۱۱. بر هم خوردن امنیت زنان: در کشورهای غربی، آمارها نشان از آن دارد که زنان به دلیل نشان دادن زیبایی اندام خود، در معرض تعرض و مزاحمت قرار می گیرند. آنان مجبورند که از آژیر یا آموختن دفاع شخصی برای امنیت خود استفاده کنند. جالب است که در زمستان ها که زنان مجبورند خود را بپوشانند، آمار تعرض ها و تجاوزها کاهش می یابد.

۵.۱۱. تضعیف ارزش های متعالی: وقتی زنان به بی حجابی روی آورند و ملاک ارزش زن، زیبایی اندام او باشد، به ارزش های متعالی و انسانی زنان توجه نمی شود و آن ارزش ها به تدریج تضعیف و فراموش می شود.

۶.۱۱. انحطاط اخلاقی و تضعیف معنویت: بی شک، بی حجابی و تحریک غرایز شهوانی، به تدریج موجب انحطاط اخلاقی افراد جامعه و تضعیف معنویت و ایمان در آن ها می شود.

۷.۱۱. فروپاشی نظام خانواده: وقتی بی حجابی رواج یفت و زنان جوان و زیباتر، به خودآرایی

و جلوه‌نمایی پرداختند، توجه مردان به همسرانشان کمتر شده و نظام خانواده سست می‌شود و در بسیاری از مواقع به فروپاشی منجر می‌شود.

۸.۱۱. رکود فعالیت‌ها و سستی جامعه بشری: بی‌حجابی، زنان را به آراستن خود مشغول می‌کند و مردان را به تماشای آنان. در نتیجه، فعالیت‌های مفید اجتماعی کمتر می‌شود و جامعه از انرژی زن و مرد کمتر بهره می‌برد.

۹.۱۱. ترویج فرهنگ مصرف و زیان‌های اقتصادی ناشی از آن: با بی‌حجابی، علاقه به داشتن لباس‌های متنوع و گوناگون بیشتر شده و فرهنگ مصرف، متداول می‌شود. کشورها مجبور به صرف هزینه‌های فراوانی در این زمینه هستند که زیان‌های اقتصادی بسیاری در پی دارد.

مادرم، خواهرم، دخترم، ای دوستدار پیامبر و اهل بیت مطهرش، ای شیعه عاشق و ای پیرو باهمت هشتمین اختر تابناک آسمان امامت و ولایت و ای میهمان گرامی و محبوب امام رضا بی شک، ایمان به خداوند و ولایت و نیز احساسات پاک و محبت قلبی تو به اهل بیت پیامبر، تو را از شهرهای دور و نزدیک به شهر مشهد آورده و به زیارت بارگاه ملکوتی و مقدس علی بن موسی الرضا میهمان کرده است. پس به این نکته توجه کن که امام رضا، همچون دیگر اولیای الهی، شما را به اجرای دستورهای الهی و دادن پاسخ مثبت به ندای فطرت پاک خویش فرامی خوانند.

ای زائر گران قدر، ای دوشیزه و بانوی مسلمان و عزیزی که توفیق حضور در مشهدالرضا را یافته ای، از شما انتظار می رود که معنویت اماکن مطهر حرم رضوی و شهر مشهد را پاس

دارید و افزون بر اظهار ارادت قلبی و زبانی به امام هشتم، اطاعت عملی خود را از امام رضا به اثبات برسانید و با رعایت حجاب کامل اسلامی، خود و جامعه اسلامی را از فواید ارزشمند و بسیار فراوان حجاب، بهره مند سازید. این امر پسندیده، خشنودی خداوند و رضایت امام رضا را فراهم خواهد آورد که در آن صورت، ان شاء الله از زیارتی مقبول بهره مند شده اید.

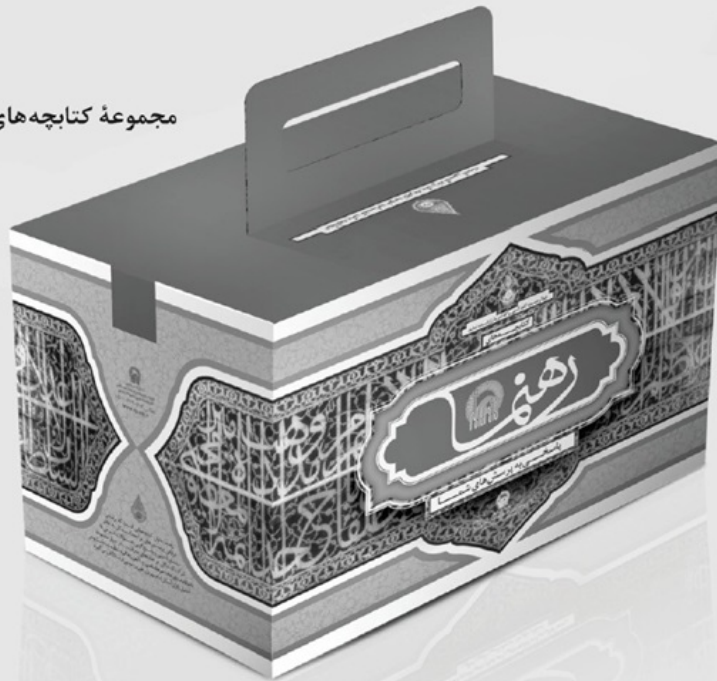
دعای امام رضا بدرقه راهتان. همواره در پناه حق و به سلامت باشید.

برای مطالعه بیشتر

۱. مسئلهٔ حجاب، مرتضی مطهری، تهران، صدرا.
۲. حجاب در ادیان الهی؛ زرتشت، یهود، مسیحیت و اسلام، علی محمدی آشنانی قم: نورگستر.
۳. حجاب چرا؟، امین کشوری، قم بوستان کتاب.
۴. چرا حجاب؟ چرا چادر مشکی؟، رهنما، ش ۳۶، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی آستان قدس رضوی.

ص: ۵۱

مجموعه کتابچه های رهنما

بسمه تعالی

هَلْ يَشْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
 ۲. ارتباط با مراکز هم سو
 ۳. پرهیز از موازی کاری
 ۴. صرفا ارائه محتوای علمی
 ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و ...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

